

YOORS - FLASH

Stichting Yoors - Yoors Foundation - Fondation Yoors - Yoors Stiftung

NaZomer Nummer 2005/2-3

Her-denkings-dubbelNummer

interactief en pro-actief over kunst & maatschappij

Postbus 97 BE 2600 Antwerpen-Berchem 1 Belgium (EU)

Tel: 32-(0)3-230.9232 E-mail: YoorsFoundation@skynet.be

De Nieuwsbrief-Newsletter van de Stichting Yoors - Yoors Foundation verschijnt geregeld met nieuws over de activiteiten van de Stichting en informatie over relevante en verwante thema's. Informeer de redactie via het adres hierboven

"Her-Denking"

Yoors 1975-2005

"Maak er een feest van.... "

2005 is het net 30 jaar geleden dat Eugeen Yoors overleden is. Zijn uitdrukkelijk wens toen was van zijn begrafenis "een feest" te maken. Nu 30 jaar later, nemen we de gelegenheid te baat om Eugeen Yoors te vieren. Voor de 3 decades heeft een dynamisch team van vrijwilligers binnen de Stichting Yoors – Yoors Foundation een Drieluik van activiteiten en publicaties voorzien.

+ Op **Zaterdag 22 Oktober 2005** opent te Ieper de tentoonstelling " Eugeen Yoors, oorlogsgetuige 1914-18" in het *In Flanders Fields Museum*.

+ Het Eerste "Yoors Foundation" Colloquium zal plaats vinden aan de Universiteit Antwerpen (Hof van Liere) op **Zaterdag 19 November 2005**. Organisatie gebeurt samen met het Ruusbroecgenootschap. Wij vieren dan ook juist het 50 jarig bestaan van het Ruusbroecglasraam, dat werd opgeleverd juist een halve eeuw terug in 1955.

+ Op het weekend van 17-18 December 2005 (reserveer dus dat weekend vlak voor Kerstmis) nodigen wij u uit voor het evenement "Kerst op het Kasteel van Gaasbeek". U maakt er een wandeling op het kasteel met kerststandjes, gezelligheid, romantische zalen, Engelse Kerstliederen, muziek, en in de Roelantzaal een tweedaagse unieke tentoonstelling over de Symbolische en "Romantische" Eugeen Yoors. Opgelet: wij nodigen u uit op **Zaterdag 17 December 2005** in de namiddag.

Van dit nummer af, verzorgen wij hier ook rubrieken en verschijnen ook originele bijdragen. Als U het tijdschrift wil blijven ontvangen, maak dan na lectuur direct een overschrijving met uw financiële steun. Wees gul. Zo steunt u iets zeer concreets.

Het Stichting Yoors Team & de redactie

Eugeen Yoors, Oorlogsgetuige 1914-18

Vernissage Zaterdag 22 Oktober 2005

In Flanders Fields Museum

Lakenhallen, Ieper om 15.00u. stipt

U kan extra persoonlijke uitnodigingen bekomen via het bovenstaande redactie adres

Eugeen Yoors, Oorlogsgetuige 1914-18
In Flanders Fields Museum (IFFM) Stad Ieper
22 Oktober 2005 - 23 april 2006
vernissage op Zaterdag 22 Oktober 2005 om 15.00u.

Dit is de eerste van een reeks "thema" tentoonstellingen over het werk van Eugeen Yoors uit privaat collecties. Partner voor deze tentoonstelling is de Vredesstad Ieper. Daar zullen voor de eerste maal werken getoond worden aangeschaft door de Stedelijke Musea van de Stad Ieper en werken uit het (nationaal) Legermuseum te Brussel.

De tentoonstelling is de laatste in een reeks van Oorlogsgetuigen 1914-18 die plaats vonden te Ieper. Bekende voorgaande tentoonstellingen waren die over Käte Kollwitz, Karel Lauwers, Eugeen Van Mieghem (Bezette Stad), Langaskens.

Eugeen Yoors sluit deze reeks af met de presentatie van een fantastisch mooi reeks soldatenportretten, tot nu toe niet getoond aan het grote publiek. De expositie handelt alleen over de artistieke en humane getuigenissen van Eugeen Yoors tijdens de eerste Wereldoorlog, toen hij geïnterneerd was samen met Rik Wouters en Joe English in het Kamp van Amersfoort (Nederland). Verschillende documenten tot nu toe nooit toegankelijk geweest, zullen worden ten toon gesteld.

De Publicatie bevat een geactualiseerd biografisch overzicht van de "jonge" kunstenaar waarin elementen aangebracht worden die een nieuw licht werpen op deze "Kunstenaar van het Licht". Werken en documenten zullen getoond worden uit de archieven van het KADOC, maar ook twee glasramen uit de Ijzertoren van Diksmuide, die speciaal ter gelegenheid van de tentoonstelling worden overgebracht naar Ieper. Een audio wandelgids zal ter beschikking staan van de bezoeker.

De expositie loopt tot 23 april 2006 (vlak voor Pasen) maar is niet toegankelijk gedurende drie weken volgend op de Kerstvakantie (jaarlijkse sluiting van het Museum). Indien U niet voorkomt op de adressenlijst van de Stichting Yoors, kan u uw bezoek aan de tentoonstelling kenbaar maken aan de Stichting via YoorsFoundation@skynet.be (of via het redactie adres). Dan houden wij u van de volgende activiteiten en publicaties op de hoogte.

Armand Calders

Hommage aan Armand Calders, glazenier

Enkele maanden terug overleed een zeer actief lid van de Stuurgroep van de Stichting Yoors, met name glazenier Armand Calders (geboren in 1934). Wij willen hierbij zijn aanhankelijkheid aan de Stichting en zijn warme geestdrift in herinnering brengen. Het was niet meer mogelijk onze gezamenlijke plannen in uitvoering te brengen en het verlies van Armand Calders is dan ook een groot verlies voor de Stichting Yoors.

Op 19 November zal er tijdens de het eerste Yoors Colloquium een speciale hulde zijn aan Armand. De redactie en de Stichting drukken dan ook hun medegevoelen uit aan Lieve Verbeelen, echtgenote van de kunstenaar. Herman Wauters schreef speciaal voor dit nummer een hommage aan Armand. Verder in deze Nieuwsbrief drukken wij een artikel af van Armand dat handelde over zijn herinneringen aan Eugène Yoors bij diens overlijden net 30 jaar geleden.

de redactie

In Memoriam Armand Calders

° 13-09-1934 + 10-05-2005

Armand leerde ik reeds ruim 50 jaar geleden kennen als de rustige en bedachtzame man die hij zijn hele leven gebleven is. Hij had het glazeniervak met de paplepel binnengekregen: ook zijn grootvader Frans en zijn vader Oscar waren immers glazeniers. Hij was gezegend met een enorme geheugen-capaciteit en verzamelde tijdens zijn loopbaan een niet alledaagse vakkennis en documentatie. Kenmerkend voor Armand was zijn nooit aflatende interesse voor al wat met kunst te maken had en met glaskunst in het bijzonder. Voor al wie - als collega of als leerling - op hem beroep deed was hij de vraagbaak bij uitstek, de toevlucht van al wie zich in dit moeilijke vak wilde bekwamen.

In de academies van Aalst en Berchem bouwde hij een stevige reputatie op als ernstig en gewetensvol leeraar, op wie men altijd kon rekenen. Bij het GIC, het Glas Informatie Centrum, waarvan hij stichtend lid en bestuurslid was, werd met respect naar zijn meningen geluisterd. Voor de VVG, de Vlaamse Vereniging van Glaskunstenaars, die hij eveneens hielp stichten, verzorgde hij tal van reizen, om zijn collega's de gelegenheid te geven in binnen- en buitenland belangwekkende glasramen te gaan ontdekken. Zijn accuratesse bij de voorbereiding en uitvoering van deze reizen was legendarisch. Hij overleed amper twee dagen nadat de glazeniersvereniging terugkwam van een laatste door hem georganiseerde reis.

Bij de uitvaart in de Christus-Koningkerk te Antwerpen, waar zijn glasramen het prestigieus decor uitmaken, verwoordde collega Patrick de Jager de gevoelens van onze zeer talrijk aanwezige vakgenoten als volgt: "Uw collega's zijn U dankbaar voor de gulheid waarmee ge uw ervaring en kennis met hen hebt gedeeld, voor de warmte van uw vriendschap en de vanzelfsprekendheid van uw hulpvaardigheid"... En ook van kunstkring "de Sirkel" te Mortsel was Armand stichtend lid. Ook hier werd nooit tevergeefs op hem beroep gedaan.

Aan zijn vrouw Lieve en aan de kinderen en kleinkinderen van Armand verzekeren wij als glaskunstenaars dat Armand in ons hart en in onze herinneringen blijft leven als een 'magister', iemand waar men naar opkijkt.

Misschien is hier, als laatste hulde aan Armand, een gedicht op zijn plaats dat ik opdroeg aan die andere veel te vroeg gestorven vriend en collega glazenier Marc de Groot.

IK WAS VAN GLAS

ik was van glas, o heer, gij had mij zo geblazen
uit eerlijk en eenvoudig materiaal:
wat witgewassen zand, wat as van beuk en varen,
natuur in vuur gelouterd en veredeld
tot felle flitsen van gespleten licht.
hard weliswaar, maar kwetsbaar tevens...
en hopeloos doorzichtig.
Diep in mij bleef de gloed
van 't jong en kneedbaar glas,
tot de patine van ontij en getij
de vroegere glans vermoeide,
lood in mijn lome leden lei.
en nu ik dan gebroken ben in uwe handen,
berg al mijn scherven op in uw kaleidoscoop.
laat mij, die kleuren lei op uw altaren,
roosvenster zijn
geprojecteerd op 't hemelse Jeruzalem.

Herman Wauters
Glazenier

Van reflectie naar "her-denking" ?

30 jaar

Naar aanleiding van het overlijden van Armand Calders en de "her-denking" van Eugeen Yoors, vind U hier een tekst die Armand dertig jaar geleden publiceerde in Sirkulaire (tijdschrift van Kunstkring Sirkel) over Eugeen Yoors en die nog steeds zeer actueel blijft. Her-denkt U mee ?

Herinneringen aan Eugeen Yoors¹

Op 1 april 1975 (nvdr: nu 30 jaar geleden) overleed te Berchem kunstschilder en glazenier EUGEN YOORS. Deze te Antwerpen op 7 november 1879 geboren kunstenaar brengt zijn jeugd door in Spanje, maar keert naar zijn geboortestad terug om er aan de Kon. Academie voor Schone Kunsten te studeren, waarna hij vijf jaar te Parijs verblijft. Tijdens de eerste wereldoorlog, in het interneringskamp te Amersfoort, verdiept hij zich in het omliggende mooie landschap van het kamp, met een groot aantal schetsen en tekeningen; tevens maakt hij er kennis met Magda Peeters, zijn latere echtgenote. Hij stond er ook Rik Wouters bij die, in zijn laatste levensdagen, door vele vrienden werd verlaten. Zo was Yoors: een beleven van een begaafd kunstenaar en vooral een humaan en wijs mens.

Glazenier

Deze milde man vertelde me omstreeks 1967 in zijn woning aan de Troyentenhoflaan te Berchem, gebouwd op een mooie landelijke dreef die later verdween hoe hij – terecht – tot de vaststelling kwam dat de glasschilderkunst in het eerste kwartaal van de eeuw een vernieuwde impuls en gedachtegang behoeft. En hij bewees me zijn visie na even naar boven te lopen om de nodige vaktijdschriften uit de kast te halen en aan te tonen wat religie en kunstenaar toen betekende. Hoewel hij uitsluitend ontwierp voor glaschilderkunst, wist hij heel nauwkeurig de evolutie in Frankrijk van glas in beton voor en onmiddellijk na 1925 te schetsen (Parijs: Expo d'Arts Décoratifs). Een enig gesprek was het met iemand die bij deze evolutie zelf zo nauw betrokken was. Omstreeks 1930 werd Yoors in ons land een karakteristieke vertegenwoordiger van een christelijk geïnspireerde "avant-garde" en werd hij beschouwd als visionair en mysticus.

In de stadsfeestzaal te Antwerpen in oktober 1927 stelde hij tentoon met de "Pelgrimsbeweging" (zie tijdschrift VLAANDEREN nr 112). Met een diepe ingekeerde belevenis van het goddelijk mysterie draagt hij als Pelgrim de Blijde Boodschap uit. Het visioen schraagt dan zijn werk. "Immers glasschilderkunst" zo schreef hij me ooit, "diende visionair te zijn en moest bovendien een gewijde atmosfeer scheppen." De glasramen in de kapel der Annunciaten te Heverlee getuigen op sprankelende wijze van deze visie. De bouw zelf is het werk van architect Flor van Reeth (eveneens pelgrim en enkele dagen – 21.03.75 - voor Yoors overleden). De kapel is opgevat als een hallekerk en vertoont één grote ruimte afgebakend door machtige steunberen die de horizontale zoldering schragen. De grootste verdienste van het gebouw is volgens Felix Timmermans, pelgrim en ook medestichter, "dat het met ontraditionele middelen zelfs, geen vervreemding brengt, maar U aanstonds de eigendommelijke sensatie van een katholieke kerk geeft". Aan de glasramen heeft de architect veel plaats besteed. In het totaal 450 M2 glasvulling. Hierdoor kon schrijver Colleye spreken over "une synthèse d'art". Het geheel getuigt van een elegante soberheid.

¹ Overgenomen met toestemming van de redactie van Sirkulaire, tijdschrift van de kunstkring Sirkel

Eugène Yoors tracht in Heverlee subtiliteit te bereiken door de samenhangende gedachte in het gehele ramencomplex, en intensiteit te bereiken door kleur en strengheid van tekening. Hij wil namelijk zijn godsdienstige aandoening overbrengen op anderen door de keuze van het onderwerpen de strengheid van de tekening in een kleurige verantwoorde samenstelling te plaatsen. Daarom is de loodverdeling bij hem steeds constructief met expressieve inslag.

Een tweede karakteristiek voor Yoors is : voor alles colorist, dus componeren volgens de waarde van de kleurmassa's. Hij zoekt een evenwicht onder de kleurmassa's, maar verleent nochtans aan zijn kleuren hun hoogste intensiteit door tegenstellingen aan te wenden. Wil de kunstenaar echter een zacht en harmonieus geheel, dan gebruikt hij een gradatie van tonen of werkt met één en dezelfde kleur.

Wat nu in het bijzonder de kapel van de Annunciatie betreft, valt het onmiddellijk op dat het oranje de dominerende kleur is: een meesterlijke zet omdat het oranje met zijn gamma warme tonen wisselt van geel tot het schitterende rood, zodat het geheel de indruk wekt in het zonlicht te baden en enkel gebroken wordt door zware kleuren als Pruisisch- of koningsblauw, paars of diep rood. Het gezamenlijk werk te Heverlee is onderverdeeld in drie grote taferelen: de Boom van Jesse, de Boodschap zelve en de Aanbidding.

Boom van Jesse: Boven de ingang bevindt zich de boom van Jesse met links en rechts naar de centrale figuur, horizontaal zwevende engelengestalten. In zijn eschatologisch denken had Yoors een grote voorliefde voor engelen. Het raam illustreert de profetie: "oprijzen zal de twijg van Jesse en een bloem zal uit hem opgaan" (Is. C. XI.) De oerkrachtige gestalte van de profeet contrasteert met een liefdevolle Onze Lieve Vrouw figuur; een Spaanse Lieve Vrouw dan wel.

De Boodschap: voorgesteld in een groot dwarsraam boven de ingang van het koor. In het centrum staat weerom de H. Maagd afgebeeld, nu met opengespreide armen, in de houding van aanvaarding; gekleed in het blanke gewaad van de genadevolheid, zwevend in het licht dat haar overschittert van Boven. Het is de vrouw met zon omkleed waarvan de profeten Elias en Enoch spraken. Verwachtend naar de verwezenlijking van de Zaligmaker. Die verwezenlijking is het hart van het Boodschapparaam. Terwijl Elias en Enoch als indrukwekkende getuigen staan afgebeeld, worden Adam en Eva voorgesteld als twee grote boetelingen. Yoors legt hier het contact tussen aarde en hemel: grauwe tijd en glansrijke eeuwigheid. Deze kompositie is van een aangrijpende bijbelse grootheid. Hier is geen plaats gelaten voor ijdel vertoon. Alles blijft concreet afgebeeld in een monumentaal glasraam dat zeker andere principes huldigt dan deze van na 1945.

De Aanbidding : achter het altaar bevindt zich het raam dat een drievoudige aanbidding voorstelt : deze van de herders, van de koningin en van de engelen. Het tafereel getuigt van eenzelfde eenvoud en kracht die we reeds in de andere glasramen aantreffen. Het is opvallend dat de ontwerper zich in de uitbeelding uitsluitend beperkt heeft tot de liturgie van de drie missen van Kerstmis waarbij alle traditionele zoeterigheid wegvalt. Er was ook toen moed en geloof nodig om allerlei commissies en op een bepaald ogenblik zelfs de hogere geestelijkheid te weerstaan. Het resultaat is in alle opzichten een goed overwogen en diep beleefd glasraam; meteen een getuigenis van het eenvoudig geloof van een kunstenaar.

Andere glasramen: In dezelfde kapel, in de ramen van de zijbeuk vliegen horizontale engelengestalten met wijdopen ogen, handen samengevouwen als afgeschoten pijlen naar het licht van het altaar. Dit vormt een eigenaardig contrast met het statisch aspect van de bovenramen. De wijdopen ogen zijn kenmerkend voor sommige Pre-rafaëlieten o.m. te Birmingham waar een glasraam, naar ontwerp van Burne- Jones (1833 – 1896), een dergelijk kenmerk vertoont. Yoors kende alleszins het werk van deze Engelse kunstenaars. Hij verbleef trouwens meermaals lange tijd in Engeland en was zelfs " Fellow of the Royal Society ". Te Heverlee nu weet hij een betere binding te leggen tussen een vrij realistische weergave in hoofd, handen en voeten tegenover een enigszins strenge geometrische oplossing in de drapering van de respectievelijke figuren. Treffender nog, wanneer we het werk van Yoors vergelijken met het Wilhelminaglasraam naar ontwerp en karton van W.A. van Konijnenburg, uitgevoerd door L.H. Knoll en H. Veldhuis bij ir. J.Schouten te Delft in Nederland. Dit laatste raam werd onthuld op 27 oktober 1927. De meesterlijke vormenkennis en de doordringende verdeling van

de lijn bij de "schilder " Van Konijnenburg, evenals zijn kwaliteiten als denker, symbolist met talent en eruditie, volstaan geenszins om op een verantwoorde wijze beschilderd glas in lood te vervaardigen. In het raam te Delft ontbreekt beslist een doorgevoerde stijleenheid wanneer we hoofden, handen en voeten van de figuren in een te realistische oplossing vergelijken met de kleding en de achtergrond.

Waarom deze uitwijding ?

Gewoon om het tekenkundig talent van Yoors aan te stippen. Velen zijn nog steeds geneigd Yoors als een zwak tekenaar te bestempelen omdat ze zijn tekeningen niet voldoende kennen en zich bijgevolg enkel steunen op het bekijken van zijn glasramen en geheel onwetend van de glazenierskunst van de geciteerde periode van de XXste eeuw.

Terwijl de acht ramen van het middenschip gevuld werden met 128 engelen in wit gewaad met goudgele vleugels – een originele gedachte om de aandacht van de grote ramen niet af te leiden – staan tot slot in de zijkapellen twee ramen : enerzijds een raam waarin een kloosterlinge, die het goddelijk kind draagt, in haar opgeheven handen als symbool van het offer van de ziel aan God.

De samenwerking tussen Van Reeth en Yoors heeft tot een grootse binding geleid. Dit werk van Yoors, besteld op 1 december 1930, en bij overeenkomst geleverd op 1 december 1931, schept beleving en roept steeds de aanwezigheid op van een oneindig en onbegrijpelijk mysterie voor de mens. Tenminste voor hen die het nog WILLEN begrijpen.

Het werk van Yoors grenst ook enigszins aan bepaalde opvattingen van Johan Thorn Prikker (1891-1932) : een suggererende lijn in vlakken met omschrijvende lijnen als nieuw expressionistisch middel: evenzeer grenst het aan dat van Stanislas Wyspianski in de S. Franciskuskapel te Krakau in Polen, althans volgens Professor Dr. Muls. Daardoor heeft het compositorisch en in zijn kleurbepaling nieuwe wegen geopend voor de uitbeelding van de christelijke symboliek en stelt deze in een frisser daglicht.

Op hoge leeftijd en vrijwel blind ervaart hij voor een laatste maal wat het betekent kunstenaar te zijn. Om in zijn onderhoud te voorzien wordt hij genoodzaakt werken te verkopen. Enkele van zijn vrienden zorgen voor een beperkte tentoonstelling van een aantal tekeningen, pastels en etsen ; o.m. te Lier, in mei 1974, te Heverlee in " zijn " Booschapkapel, en evenals ten huize " Den Bellaert " in 1975.

In maart van dit jaar komt zijn zoon Jan uit New York ,die te Gent een tentoonstelling hield. Een laatste weerzien tussen vader en zoon.

Zijn parochiekerk O.L.vrouw Middelaars te Berchem, waar zich de begrafenisplechtigheid op 12 april voltrok, bezit in haar doopkapel twee glasramen van... Eugene Yoors.

Een enig aandenken.

Uit erkentelijkheid.

Glazenier Armand Calders.

OPROEP aan de LEZER:

Toon deze nieuwsbrief aan collega's, vrienden en kennissen.

Stuur ons uw commentaar, suggesties, voorstellen van bijdragen

En onderwerpen die u graag zou behandeld zien.

Wij zijn er ook voor U

Thema's die aan bod zullen komen: symbolische kunst, maatschappelijk geëngageerde kunst, diversiteit in glaskunst, wereldpacifisme en feminisme steeds opnieuw bekeken, vredesvraagstukken, natuurportretten, de pelgrim beweging van de jaren 20 herbekeken, taal en culturele identiteit in de lage landen, uitwisseling tussen culturen, de pre-rafaëlieten en kunst in de Lage Landen , ...

De redactie

Facetten van de Glasschilderkunst in Vlaanderen²

Vlaanderen is de noordelijke deelstaat van België en nog steeds trachtend naar zijn zelfstandigheid. In 1982 deed men een spectaculaire vondst in een vroeger dominicanenklooster in Gent van meer dan tweeduizend middeleeuwse glasraamfragmenten. Daaronder vele "drolerieën", zoals we die ook kennen uit verluchte handschriften (fig. 1). Deze schermen zijn als het ware symptomatisch voor een gebied dat eeuwenlang bloot stond aan vreemde bezettingen, oproer, religieuze beeldenstormen, godsdienstoorlogen en plunderingen Geen wonder dat er van zijn rijke glastraditie nog weinig is overgebleven. En het meeste is dan nog geroofd en is in buitenlandse musea te zien! Pas vanaf de renaissance zijn er af en toe meerdere ramen gespaard gebleven. Zo is de Sinte-Goedelekerk van de hoofdstad Brussel een bezoek meer dan waard. Tussen een dertigtal glasramen uit de renaissance- en barokperiode vinden we een mooi portret van koning Lodewijk II van Hongarije door Jan Haeck in 1538 vervaardigd naar een karton van Barent van Orley. Oude ramen vindt men o.a. ook in de steden Herentals, Hoogstraten, Lier, en Diest en in de kathedraal van Antwerpen, waaronder de kleurrijke " Aanbidding der drie Koningen " door Robrecht Van Ollim uit 1537.

In de eerste helft van de twintigste eeuw kan Eugeen Yoors (1879 – 1975) als een vernieuwer aanzien worden. Hij bracht zijn jeugd door in Spanje, in het zonovergoten Andaloesië, wat meteen zijn voorkeur voor warme en felle kleuren verklaart. De kapel der Zusters Annunciaten te Heverlee is een pracht voorbeeld van integratie der glasvensters. In dit religieus gebouw heeft Yoors 450 m² glasramen vervaardigd. Het scheidt met zijn vooral oranje beglazing een overweldigende indruk. De gebedsruimte wordt overstraald door een zacht gouden licht. Het weinig gekend autonoom glaspaneel " Verlos mij, Heer, uit de muil van de leeuw " is een mooi voorbeeld van het krachtig kleurenspeel en de symboliek door de kunstenaar benut.

Vlaamse glazeniers

In het spoor van Yoors traden verscheidene talentrijke glazeniers aan die vooral in en rond de havenstad Antwerpen bedrijvig waren. Onder hen Jan Huet (1903 – 1976), die professor glasschilderkunst was aan de Koninklijke Academie en monumentale glasramen schiep voor de kerk O.L.Vrouw van de Rozenkrans in Wilrijk. Zij stellen de blijde en de glorierijke mysteries voor en zijn een voorbeeld van monumentaliteit.

Jan Wouters (1908 – 2001) heeft naast godsdienstige ook veel folkloristische en volkse ramen uitgevoerd. Maar we hebben de voorkeur voor een paneel "Sint Bartholomeus ", in zijn intimistische stijl met aandacht voor het detail zoals bij de Vlaamse Primitieven het geval was. De apostel is voorgesteld in de omgeving van het ziekenhuis waarvoor het gemaakt is. Jan Wouters was een uitstekend tekenaar, een artiest die in volle bescheidenheid zowel voor kerken, openbare gebouwen als voor woonkamers ontroerende taferelen heeft uitgebeeld.

Van Marc De Groot (1910 – 1979) verkiezen we " Het Vormsel " uit een reeks van zeven sacramenten voor de Sint Willebrorduskerk te Berchem. Hij was een schitterend colorist en virtuoos tekenaar met een stevig compositiegevoel die graag met glastechniek speelt (fig. 7). Hij hermaakte ook het grote zestiende eeuwse glasraam in de zuiderkruisbeuk van de Sint Katharinakerk te Hoogstraten, hetwelk in 1945 volledig werd vernield. Marc De Groot was tevens een zeer gedreven beeldhouwer.

² Gepubliceerd in het Hongaars in: Atelier, Komárom, 2004; Rövid Fejezetek; A Flamand Uvegfestészetrol,

Zeer populair was Frans Van Immerseel (1909 – 1978), die vooral ophef maakte met voorstellingen van folkloristische scènes, volkse gebruiken en spreekwoorden (spreuken) zoals de “ Stoet van het Ros Beyaard in de stad van Dendermonde “. Hij was ook een vruchtbare illustrator en karikaturist alvorens zich toe te leggen op het glasschilderen, en voor vele steden in gans Vlaanderen ontwierp hij kleurrijke ommegangen en stoeten in de beste volkse traditie.

Jos Hendrickx (1906 – 1971) daarentegen kunnen we best karakteriseren: mystiek, sober,grafisch. Bekijk het raam uit de reeks “ Sint Lutgardis, patrones van Vlaanderen” in de basiliek te Tongeren: “ het wonder van de Kruisomhelzing “ en waar ook werk van Yoors staat. Deze Franciscaanse kunstenaar werkte in een “uitgepuurde” stijl, waarbij alle overtollige decoratie werd afgelegd ten voordele van de meest essentiële symboliek. Kleurglas en loodlijnen,ziedaar de twee elementen zonder overtollige beschildering,die een jongere generatie zou huldigen. Staf Pijl (°1023) creëerde het paneel “ Zon zonder licht “ met nuances van blauw in een streng loodstramien. Hij beschildert bijna nooit zijn glas en laat dit voor zichzelf spreken. Daarnaast verbindt het lood de geometrische glasstukken aan elkaar als een mozaiek,waardoor een interessant grafisch patroon ontstaat.

Michel Martens (1921) vertrekt van klassiek figuratieve ramen, maar evolueert reeds zeer snel over glas in lood naar glaswanden, gekleefd glas en spiegeleffecten. Nieuwe technieken doen ook hun intrede in de glasindustrie en daarmee ook in het kunstambacht. Zo verwerkte Herman Wauters (°1929) glastegels van de Cristallerie Val-Saint-Lambert in Wallonie, in talrijke wandpanelen voor de schouwburg van Antwerpen. Ook Jean-Pierre Tuerlinx (° 1932) is een gekend “glas in beton”-kunstenaar. Armand Calders (1934 – 2005) vernieuwde dan de techniek door gebruik te maken van reliëf met het op elkaar smelten van stukken glas. U vindt meer over Armand Calders elder in dit nummer.

Evolutie:

Meer en meer doet glasdecoratie zijn intrede in het interieur, als vensters en deuren vol kleur en licht. Maar ook als verplaatsbaar paneel of medaillon. Een goed voorbeeld is Ivo Bakelants, die vorig jaar 70 werd. Hij is ook wetenschappelijk met het kunstambacht vertrouwd en auteur van het monnikenwerk “De glasschilderkunst in België in de 19^e en 20ste eeuw.”

In Vlaanderen werden de grenzen van het glasraam verruimd onder invloed van de vele wisselende moderne tendensen: het abstracte en het functionele winnen aan betekenis en glas- in-beton wordt veel toegepast, meestal voor wanden. Er wordt thans, meer dan vroeger, aandacht besteed aan gerechtvaardigde restauraties, waarvoor een specifieke opleiding kan gevolgd worden teneinde beoefenaars van dit kunstambacht hierin degelijk op te leiden. De traditionele glasschilderkunst verliest echter terrein ten voordele van glasobjecten, glasbeeldhouwkunst en “gefusioneerd” glas. Het toeval speelt hierbij dikwijls een speelse rol en alhoewel alle producten geen hoge toppen scheren komen er toch af en toe mooie creaties te voorschijn. “ Amberkleurig object “ door Charles Aertgeerts (1940).

Dit kort bericht is natuurlijk zeer onvolledig en subjectief maar geeft misschien de aanzet tot een langere ontdekkingstocht ter plaatse in het kultuurrijke en gastvrije Vlaanderen.

Antoon VERMEYLEN

Jan Yoors

... van vele culturen
thuis

www.janyoors.com

Toen ik deze morgen enkele knipsels tegenkwam uit De Standaard van 1977 met een foto van Marnix Gijssen en Jan Yoors en ook uit de Nieuwe Gazet, realiseerde ik mij dat in dit "her-denkings"nummer van Eugeen Yoors "30 Jaar" niet iets mocht ontbreken over zijn zoon Jan Yoors. Zoon Jan werd geboren in 1922 enkele jaren na de eerste wereldoorlog. De ouders Eugeen Yoors en Magda Peeters hadden het niet mals om het waar te maken. Zoon Jan leerde bij zijn vader het vak van tekenen. Als jonge twintiger geraakt hij betrokken in het verzet tegen het fascisme maar door zijn leven bij de Zigeuners op reeds jongere leeftijd werd hij ook verbindingspersoon voor de geallieerde inlichtingendiensten met de zigeuners achter de Duitse linies (The New York Times, 1977). In 1943 volgens dezelfde bron zal hij zwaar beproefd worden na aanhouding door de Gestapo en gevangenschap en marteling. Na zijn ontsnapping werd hij terug actief in het verzet tussen Duitsland en Spanje.

Vlak na de oorlog ontpopte hij zich als een meesterlijk schilder met mythische en symbolische figuren, later werkzaam in een atelier achteraan in de tuin van zijn ouders aan de Troyentenhoflaan te Berchem-Antwerpen. Het pand in Berchem werd in de jaren 90 geklasseerd door de Vlaamse Regering. De figuren die Jan Yoors toen tekende zullen de basis vormen voor zijn later meer en meer abstract monumentaal werk als wandtapijtkunstenaar. Hij tekent ook zijn werk met "Y" van Yoors, en niet volgens de naam van de geboorte acte (Joors). Hij kan terecht genoemd worden als de belangrijkste XXste eeuwse vertegenwoordiger van de Vlaamse wandtapijtkunst. Via Engeland belandt hij uiteindelijk in New York, meer bepaald in Greenwich Village, de artiestenwijk van Manhattan. Zijn Tapijtwerk hangt nu in het Metropolitan Museum of Fine Arts, in het Holocaust Museum van Washington, in de vroegere Sears Building van Chicago, in het Vlaamse Parlement, en in talrijke privaats collecties. Jan Yoors was echter ook een meesterlijke fotograaf, beeldhouwer en schrijver. In 1974 reikte Gouverneur Kinsbergen van Antwerpen hem een literatuurprijs uit. Zijn bekendste werk is "The Gypsies", maar hij is ook de fotograaf van het eerste boek dat ooit gepubliceerd werd niet over het toeristische New York, maar over het New York van de culturen en gemeenschappen: "Only One New York (uitgegeven bij Simon & Schuster, 1965). In de Gentse Sint-Pietersabdij had een belangrijke tentoonstelling plaats over zijn werk in 1975. Hij was toen ook zeer bevriend met Eugeen De Facq van de Universiteit Gent en vele Rom zigeuners kwamen hem opzoeken. Hij stierf veel te vroeg, op 55-jarige leeftijd in New York, de stad waarmee hij zoveel vertrouwd was. Recent kwam een nieuw boek over hem uit. The Heroic Present, Life among the Gypsies (Monacelli Press). Zie volgende Nieuwsbrief

Fons Roggeman

In de kijker
Sint-Martems-Latem

Voor de eerste maal organiseert Sint-Martems-Latem een tentoonstelling over een "levende" kunstenaar in haar gemeente. Vanuit alledaagse dingen in het huis, in het dorp, in het Leielandschap, in het zelf, en in de ruimte is Fons Roggeman gedreven naar het licht. We weten het wel: zonder licht is er geen tekening en schilderij. De fascinatie en "in-drukken" die uitgaat van het werk van Fons Roggeman, maakt hem tot een uitzonderlijke beleving, waar er weinig woorden zijn om die indrukken uit te drukken.

guy magnus

De expositie van de Latemse Kunstkring mede opgezet door cultuurfunctionaris Piet Boyens loopt nog in het Gemeentehuis van Sint-Martems-Latem tot 9 Oktober 2005.

Hiroshima 60 jaar

Waar staat de vredesbeweging vandaag ?

Magda Peeters, echtgenote van Eugeen Yoors, speelde als vrouw geen onbelangrijke rol in de Vlaamse Vredes- en vrouwenbeweging. Reeds in de jaren 20-30 was zij een van de stuwende krachten van (toen Katholieke) "Vrouwen voor Vrede". Nu er wereldwijd organisaties bestaan van Burgemeesters voor Vrede, Steden voor Vrede, Artsen voor Vrede, enz. klinkt "Vrouwen voor Vrede" zeer vertrouwd in de oren. De laatste jaren is er veel aandacht gegaan in de internationale vredesbeweging naar het verzet van mensen tegen het eenzijdig verklaren van de oorlog in Irak, zonder dat daar een internationaal mandaat (binnen de Verenigde Naties) voor bestond. Daardoor kwam misschien iets minder in de aandacht het streven naar een nucleair vrij Europa en wereld. Op 6 augustus was het net 60 jaar geleden dat kernwapens voor het eerst werden gebruikt. Reeds in januari 2005 kwam burgemeester Akiba van Hiroshima persoonlijk pleiten bij het Europese Parlement in Brussel, maar ook bij de Belgische senaat en de steden Brussel, Antwerpen, Gent en Leper voor een wereldwijd netwerk van burgemeesters voor Vrede die zeer concreet pleiten voor een totale ban van alle kernwapens in alle landen. Daarvoor bestaat binnen de Verenigde Naties een platform: de zogenaamde Non-Proliferation-Treaty. De bijeenkomst te New York vroeger dit jaar draaide echter uit op een mislukking.

www.abolition2000.be

Burgemeester voor Vrede

Onder impuls van Vredesstad Leper en met inzet van een groep van Burgemeesters zoals Patrick Vankrunkelsven (die ook senator is), Ingrid Pira, Frank Beke, Jean-Luc Dehaene,... zijn nu meer dan de helft van de Steden en Gemeenten in Vlaanderen aangesloten bij het wereldwijde netwerk Mayors for Peace (M4P-netwerk). Dat betekent dat in dit land de hoogste vertegenwoordiging bestaat per hoofd van de bevolking. Wereldwijd zijn nu meer dan 1000 steden en gemeenten aangesloten. Het feit dat Vlaanderen vele perioden van bezetting en ook twee wereldoorlogen heeft gekend is daar niet vreemd aan.

<http://www.pcf.city.hiroshima.jp/mayors/english/campaign/2020vision.html>

Kloof tussen mensen en de echte buitenlandse politiek

Niettegenstaande België een zeer consequente houding heeft aangenomen in haar standpunt tegenover het eenzijdig voeren van een oorlog in Irak, is dit standpunt momenteel meer en meer verwaterd. Op 22 September 2005 werd nog een delegatie van Burgemeesters ontvangen door de huidige bewindvoerder voor Buitenlandse Zaken (Karel De Gucht). In het licht van de standpunten van een massale hoeveelheid van Burgemeesters in België zijn echter de resultaten betreffende standpunten voor een kernwapen vrij Europese Defensie en NATO zeer bedroevend. Het legt de kloof bloot tussen de grote internationale politiek en (vermeende?) afhankelijkheid van grootmachten, en het standpunt van zoveel mensen. De volgende jaren zal moeten gezocht worden naar "democratische" middelen waarschijnlijk buiten-parlementair om een meer consequente houding af te dwingen van Regeringen. De resoluties van de Belgische Senaat en van de Kamer van Volksvertegenwoordigers blijven dus voorlopig "dode letter". Hoelang zullen de mensen nog verdragen dat international verdragen met de voeten worden getreden ?

Vlaamse Vredesweek 2005

Hoofdthema dit jaar is een totale ban van alle kernwapens in de hele wereld. Deze stelling is wereldwijd gelanceerd door Burgemeester Akiba van Hiroshima.

www.motherearth.org/vredesweek/

Yoors Foundation & Newsletter

in English

The Yoors Foundation has been established in 1978 as "Eugeen Yoors Stichting" at the request of Magda Peeters, Eugeen Yoors' spouse in order to preserve the artistic patrimonium of the late artist and the main ideas of the family yours – peeters. It was established by August Vanistendael, former Minister of State in Belgium and one of the founding fathers of the international (Christian) Trade Union Labour Movement. In 1995 the Constitution of the foundation has been revised in order to accomplish the tasks of the Foundation in a more fundamental way. At this moment also the main societal goals for international and local peace have been included in the aims and objectives of the Foundation, and also the Foundation was defined as a multi-culturally oriented Foundation for Arts and Society. The name of the Foundation had as well be adapted to include both her interest into the arts as well as the ideas within the whole family Yoors-Peeters in Antwerp. The official names became at that moment *Stichting Yoors – Yoors Foundation – Fondation Yoors – Stiftung Yoors* in order to declare its international duties. For practical reasons at present only the Dutch Language (referring to the Low Countries) and the English Language are used in external communication. As from the next issue the format and presentation of the Newsletter will be modified, in order to offer you more interesting services, information, and links to various events. Also very soon a web site of the Foundation will be launched. It will be developed step by step in an interactive and pro-active way.

The Yoors Foundation new Styling

Expected Soon

If you are interested to receive on a regular basis the Newsletter, you are kindly requested to transfer a small amount of money to the Foundation. The recommended minimum fee outside Belgium and the Netherlands is 20 €. Bank Affiliation to the Foundation is: Dexia Bank, Antwerp, nr552-2804000-69

Flemish Art Inc.

Yoors Exhibition

Flemish Art Inc. is a US based not-for-profit organization whose purpose is to acquaint the American public with Flemish works of art. We have started by focusing on a portfolio published in 1929 by Eugene Yoors: *Brand-Glas Poëem (Uitgeverij De Sikkels, Antwerp)*. The portfolio contains forty-one studies for stained glass windows, some of which were realized as actual church windows.

The studies were professionally photographed, then large transparencies made each mounted in its own light-box (back-lit frame). This presentation gives a true and dramatic feeling of a church window.

Twenty or so light-boxes have been exhibited together. Included in the exhibit is material on the work and life of Eugeen Yoors, his extensive use of symbolism, and the process of stained glass window making in the early twentieth century. Thus the exhibit is both art and education.

So far the exhibit has been presented three times: once in the Gallery of a large and active retirement community (Salisbury, Connecticut), and twice in schools – The Princeton Academy of the Sacred Heart (Princeton, New Jersey), and the Greenwich Academy of the Sacred Heart (Greenwich, Connecticut). In all three cases the exhibit has been very well received.

This fall the directors of Flemish Art Inc. will seek new venues for the exhibit. In addition we hope to prepare a videotape and/or DVD presentation in both Dutch and English. Interested persons can contact the Yoors Foundation who will make the contact with Flemish Art Inc. The Yoors Foundation also calls for interested parties who might be interested in the exhibition material within the European Union.

www.flemishart.org;

We thank the Yoors Foundation for bringing our organization to your attention.

Laura Salas Flores, *President*

4de Yoors Wandeling een succes

(februari 2005)

Een terugblik op de Kruisweg in muurglas

Tijdens de 4de Yoors Wandeling vroeger dit jaar, brachten de deelnemers een bezoek aan de Kruisweg van Eugene Yoors, weinig bekend, en geplaatst in de kapel van het oude klooster in de Jacob Jordaens straat te Antwerpen. Eugene Yoors heeft deze aangebracht bij de Zusters Apostelinnen tijdens het interbellum. Het betreft een geheel van 14 staties die aangebracht werden in een weinig toegepaste techniek, maar die zeer sterk aanleunt bij het gekende glasraammanoeuvre van de meester. Het procédé is, volgens de traditie, voor het eerst ontwikkeld door de befaamde Nederlandse glasschilder Nicolas (Roermond 1897 – Tegelen 1972), die trouwens voor het eerst in 1938 de term " glazenier " gebruikt heeft met zijn boek " Wij Glazeniers ".

Muurglas of verre murail betreft een kunstambacht, iets tussen glasraam, mozaïek en muurtegels of ceramische muurdecoratie, waarbij op ondoorzichtig wit en gekleurd glas wordt geschilderd met de gebruikelijke glasverven, die nadien ook worden ingebrand. Melkglas bekomt men door het toevoegen van beenderas en tinoxide aan de glasmassa. Opalineglas is doorzichtiger, kan zelfs een opgelegd glas (überfangglas of plaquéglas) zijn en bezit soms een blauwe gloed met een gouden weerschijn in doorvallend licht. Bij de kruisweg van Yoors werd er alleen gebruik gemaakt van grisaille of grauwwerfschildering op de figuren. Het kleed van de Kristusfiguur en de nimbus zijn in het felle Yoors-rood. Het kruis is telkens in een groene kleur en de achtergrond verschijnt in een fel ultramarijnblauw. Na het branden worden de glasschijven met een speciaal hechtmiddel tegen de wand of op het paneel gekleefd.

Antoon Vermeylen

tijdschriften en links

Telkenjare, en dit reeds zeven opeenvolgende jaren, verschijnt ieder kwartaal een prachtig verzorgd nummer van het kunsttijdschrift "atelier," in het hongaars en uitgegeven in Komarom (Komarno) in Slovaĳie onder de hoofdredactie van Kopocs Tibor. Het betreffen hier telkens themanummers, gewijd aan alle mogelijke kunstuitingen, technieken en aspecten van de artistieke scene. Zo is het vierde nummer van de jaargang 2004 gewijd aan " Uveg – művészet " of in het Nederlands " Glaskunst ." Een belangrijke bijdrage werd geleverd door Antoon Vermeylen onder de titel " A flamand üvegfestészetrol "- " De Glasschilderkunst in Vlaanderen ", met o.a. een volledige bladzijde reproducties in kleur van de glasramen in Heverlee van Eugene Yoors. Verder komen enkele historische ramen en werk van Marc de Groot, Jos Hendrickx en Jan Wouters aan bod. Zoals de auteur aan het eind van het artikel schrijft: een zeer kort, onvolledig en subjectief bericht, maar in de optiek van het naar buiten brengen van onze Vlaamse kunst, een grote stap voorwaarts. Over Antoon Vermeylen kan men trouwens in hetzelfde nummer een interessant, met enkele glasramen geïllustreerd artikel vinden door Stef Gilliams, zodat " atelier " zijn " deur " voor Vlaanderen zeker ruim heeft opengezet.

"atelier ", 945 01 Komarno, Potocna 28, Slovaĳie
E-mail : kopocs@inmail.sk
Internet : [www. Tectus.sk/atelier](http://www.Tectus.sk/atelier)

Hermina Horvath

schenken en giften aan

*Stichting Yoors –
the Foundation*

Wij zijn dringend op zoek naar mensen en donateurs die hun financiële steun **zeer concreet** zouden willen verlenen voor het realiseren van een mooie 4-kleurendruk folder en brochure van de Stichting Yoors – Yoors Foundation (totale kost 7500 €).

Ook zoeken wij nog steun voor de financiering van de vierkleurendruk brochure over Eugeen Yoors in het kader van "Kerst op het Kasteel" dat plaats vindt op 17-18 december 2005, het weekend voor Kerstmis dus op het Kasteel van Gaasbeek. Financiële steun voor het realiseren van de web site, en het realiseren van de inventarisatie van het oeuvre van Eugeen Yoors is ook hoogst noodzakelijk.

Zowel in kunsthistorisch opzicht als op het raakvlak van kunst, reflectie & maatschappij heeft de Stichting meer dan ooit een belangrijke rol te vinden. U kan haar daadwerkelijk en concreet steunen. Op eenvoudige vraag sturen wij U een folder betreffende schenkingen en giften.

Stichting Yoors

Yoors Foundation – Fondation Yoors – Stiftung Yoors

**pro-actief &
interactief**

Colofon

Nieuwsbrief – Newsletter "Yoors Flash"
Yoors Foundation – Stichting Yoors

Redactie coördinatie : Antoon Vermeylen

Redactieraad:

Guy Magnus, Jan Van Damme, Mieke Meulenbergs, Karl Scheerlinck, Antoon Vermeylen, Hermina Horvath, Richard Dargan, Veerle De Ridder (eindredacteur vanaf 01/10/05), m.m.v. Anne-Mie Meyhi.

Verschijnt vier maal per jaar

Deadline teksten voor volgend nummer: 20 Oktober 2005

Deadline voor nummer 2005-4: 21 November 2005

Bankaffiliatie: Dexia Bank Antwerpen, nr 552-2804000-69

(personen min 10 €; instellingen & organisaties minimum 30 €, per jaa)r

Redactieadres:

Stichting Yoors; Postbus 97
BE 2600 Antwerpen Berchem 1
e-mail: YoorsFoundation@skynet.be

eerste Colloquium

i.s.m. Ruusbroecgenootschap (UA)

Zaterdag 19 November 2005

eerste aankondiging

*Yoors Foundaton Colloquium
en het Ruusbroecgenootschap
Universiteit Antwerpen, Hof van Liere
Prinsstraat 13 te 2000 Antwerpen*

Het eerste jaarlijks symposium of studiedag van de Stichting zal plaats vinden aan de Universiteit Antwerpen gezamenlijk georganiseerd met het Ruusbroecgenootschap, de vakgroep over historische studie van de spiritualiteit in de Lage Landen.

In de voormiddag zal dieper ingegaan worden op de biografie van Eugeen Yoors, zijn spirituele en maatschappelijke opvattingen, op de Pelgrimbeweging als vernieuwende kunststroming in de periode van het interbellum, en de productie van het bekende Ruusbroec Glasraam dat werd afgeleverd in 1955, net 50 jaar geleden. Ook deze verjaardag wordt gevierd op 19 November 2005.

In de namiddag zal het Colloquium aandacht besteden aan Glaskunst in Vlaanderen en Nederland, met een bijzonder hommage aan Armand Calders, glazenier te Antwerpen die recent is overleden. Ook zullen twee bijdragen handelen over oorlog en vrede aan de hand van het werk en biografie van het echtpaar Eugeen Yoors en Magda Peeters.

“Kerst op het Kasteel”

Gaasbeek, 17-18 December 2005

voor-aankondiging:

Deze tweedaagse tentoonstelling geeft u een unieke “preview” van de jonge symbolische en romantische Yoors. U zal de invloed ontdekken op de jonge Yoors van de Engelse *Pre-Rafaëlieten*, de invloed van de romantiek en het symbolisme. Ook het unieke Glasraam van de “Madonna met Kind en Leeuw” zal er te zien zijn. Het is de derde en laatste activiteit in het kader van de “her-denking” van Yoors. Opgelet ! Deze “her-denking” 30 Jaar Eugeen Yoors sluiten wij hier af met de publicatie verzorgd samen met het Museum van het Kasteel van Gaasbeek.